

Öğretmen Adaylarının Kontrol Odağı İnançları ve Eğitim Felsefeleri*

Locus of control schedule and educational philosophies of teacher candidates

Osman Ferda Beytekin, Ayşegül Kadı, Erdal Toprakçı

Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İzmir

Özet

Bu araştırmanın amacı; öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefelerini incelemektir. Araştırma, öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefelerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeyi amaçlayan tarama modelinde ve aynı zamanda öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefeleri arasındaki ilişkiyi inceleyen ilişkisel modelde bir çalışmadır. Araştırma bulgularına göre; cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının çağdaş ve geleneksel eğitim felsefesi, çabalamanın anlamsızlığı, kadercilik ve adil olmayan dünya inancı puanları arasında anlamlı fark varken, şansa inanma ve kişisel kontrol puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Sınıf düzeyi değişkenine göre öğretmen adaylarının geleneksel ve çağdaş eğitim felsefesi puanları anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bölüm değişkenine göre öğretmen adaylarının geleneksel ve çağdaş eğitim felsefesi ve adil olmayan dünya inancı puanları anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Öğretmen adaylarının felsefi tercih değerlendirme ve kontrol odağı ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Anahtar sözcükler: Eğitim felsefeleri, kontrol odağı, öğretmen adayları.

Abstract

Purpose of this study is to examine locus of control schedule and educational philosophies of teacher candidates. The study design was determined as correlational cause relationship between locus of control schedule and educational philosophies of teacher candidates was examined. Besides research design was a survey model cause difference between locus of control schedule and educational philosophies of teacher candidates were examined according to some independent variables. Results show that contemporary and traditional educational philosophy, futility of trying, fatalism and unfair world points of teacher candidates belief differ according to gender. Whereas believe in luck and personal control points of teacher candidates don't differ according to gender variable. Contemporary and traditional educational philosophy points of teacher candidates differ according to classroom variable. Contemporary and traditional educational philosophy and unfair world points of teacher candidates differ according to the field of study. Finally, a significant relationship between locus of control schedule and educational philosophies points of teacher candidates was not found at 0.05 level of significance.

Keywords: Locus of control, philosophies of education, teacher candidate.

Denetim odağı, bireyleri etkileyen olayların sebebini; kendi yetenekleri, özellikleri, kaderi ya da güçlü olan başka insanlar gibi değişkenlere bağlama eğilimidir. Kendilerini etkileyen olayların, daha çok kendi denetimlerinde olduğu inancını taşıyan bireyler içten denetimli, yaşamlarının daha çok kendileri dışındaki güçlerin denetiminde olduğu inancını taşıyan bireyler ise dıştan denetimli bireyler denir (Rotter, 1966). Denetim odağı yönelimleri, birey kendi davranışlarının sonucuna bağlı olarak davranıyorsa iç denetim yöne-

limli, eğer dış dünyadaki olaylar ve kişilere yönelik davranıyor ise dış denetim yönelimli olarak ikiye ayrılır. Spector (1988) iç kontrol odaklı bireylerin, iş ortamını davranışları aracılığıyla kontrol edebileceklerine inanmaları nedeniyle, dış kontrol odaklılara nazaran arzulan sonuç ve ödüllere daha kolay ulaşabildiklerini söylemektedir. Hammer ve Vardi (1981) içsel kontrol odaklı bireylerin dışsallara oranla istedikleri işe seçimde daha fazla çaba sergilediklerini, tercih ettikleri işe kabul edilmek için çok daha başarılı stratejiler kullandıklarını, işlerin-

İletişim / Correspondence:

Ars. Gör. Ayşegül Kadı
Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
İzmir
e-posta: aysegulkadi.33@gmail.com

Yükseköğretim Dergisi 2015;5(1):1-8. © 2015 Deomed

Geliş tarihi / Received: Aralık / December 18, 2014; Kabul tarihi / Accepted: Nisan / April 27, 2015

Bu çalışma 1-5 Eylül 2014 tarihlerinde, Prag'da gerçekleştirilen "12th International Academic Conference" da bildirisi olarak sunulmuştur.

Çevrimiçi erişim / Online available at: www.yuksekogretim.org • doi:10.2399/yod.15.002 • Karekod / QR code:

de daha fazla ilerlediklerini ve başarılı olduklarını bulmuşlardır. Anderson (1977), iç kontrol odaklı bireylerin problem çözmeye ilişkin aktif tutum takındıklarını; Silvester, Anderson-Gough, Anderson ve Mohamed (2002) başarısızlıkları ile ilgili, kendilerine ve kontrol edilebilir davranışlara atıfta bulunan bireylerin, işte daha fazla gelişim kaydettiklerini ve yüksek iş motivasyonuna sahip olduklarını belirtmektedirler.

Felsefe, inanç ve değerlerimizin farkına varmamızı, kim olduğumuzu ve nereye gideceğimizi anlamamızı sağlar ve bireyin yaşamında felsefi görüş ve tutumlarının etkisi vardır. Felsefe, gerçeğin anlamlandırılması sürecidir (Demirel, 2003). Eğitim felsefesi, eğitimi engelleyen sorunları ve bunların çözüm yollarını, eğitime yön veren kavram, düşünce ve ilkeleri açıklamaya çalışmaktadır (Ergün, 1996). Eğitim felsefesi, eğitimde hedef seçiminde, bu hedeflerin topluma ve bireye uygunluk derecesinin belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Eğitime yön veren felsefi akımlar genellikle, daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik, yeniden kurmacılık, doğacılık ve varoluşçuluk olarak ele alınmaktadır. Daimicilik; eğitim felsefeleri içinde en tutucu, gelenekçi ve esnek olmayan felsefedir (Wiles ve Bondi, 2002). Daimici eğitim anlayışına göre tüm zaman ve toplumlarda gerçeğin yapısı değişmez aynı kalır. Bu anlayışa göre mutlak ilkelere bağlılığı ve temel olarak asıl olanın devamlılık olduğunu savunur. Daimicilikte otoriter öğretmenin verdiği bilgiler düz anlatım ve soru sorma yoluyla sağlanır. Daimicilikte eğitimde temel amaç akıllı disipline etmek ve akıl yürütme becerilerini evrensel genel geçer ilkeler bağlamında geliştirmektir. Esasiciliğe göre ise, eğitim; düzenli sıkı çalışmayı gerektiren ezberleme yöntemini sıkça kullanarak gerçek yaşamda geçerli olanların öğrencilere aktarılmasıdır. Bir diğer deyişle, bilgi, beceri ve olguların korunması ve yeni kuşaklara aktarılması amaçlanır (Kazu, 2002). Esasici eğitim akımında eğitim insanın varlığından bağımsız olarak var olan dünyanın temel kurallarını anlamayı, tanımayı ve uymayı kendine hedef seçer. Daimici ve esasici, eğitim felsefelerinin temel olarak idealizm ve realizm felsefi akımlarına dayandığı görülmektedir. Her ikisinde de, öğrenme-öğretme sürecinde içerik önemli görülmekte, bu süreçte öğrencinin pasif ve bilgiyi alan öğretmenin ise aktif ve bilgiyi aktaran konumunda olması esas alınmaktadır. Bu ortak özelliklerinden hareketle, daimici ve esasici eğitim felsefeleri geleneksel eğitim felsefeleri olarak adlandırılmaktadır (Ornstein ve Hunkins, 1998).

Çağdaş eğitim felsefeleri içinde yer alan ilerlemeciler için ise genel olarak değişime uyum sağlama ve bu sayede gelişim çalışmaları eğitimin odağındadır. İlerlemecilik felsefesi demokrasiyi egemen kılmayı, deneme ve yanılmalarla yaşamı öğrenmeyi, bireyi yaşantılar yoluyla geliştirmeyi ve kişinin kendini gerçekleştirip denge sağlamasını amaçlayan bir içeriğe sahiptir (Sönmez, 2006). Yeniden kurmacılık da ilerlemecilik gibi prag-

matik felsefeye dayanır ve çıkış noktası değişme ve toplumsal sorunlara eğitim yoluyla çözüm bulma çabalarıdır. Pragmatik felsefeye dayanması ve kimi benzerlikleri nedeniyle ilerlemecilik felsefesinin devamı niteliğinde görülebilir (Sözer, 2004). Yeniden kurmacılık eğitim anlayışı, kendine hedef olarak toplumsal sorunlara çare bulmayı ve eğitim yoluyla demokratik ve sınıfsal ayrımların olmadığı bir yaşamı elde etmeyi amaçlamaktadır. İlerlemecilik ve yeniden kurmacılık eğitim felsefelerine ilişkin yaklaşımların dayandığı temel varsayımlar ve amaçları göz önünde bulundurulduğunda her iki eğitim felsefesinin de pragmatizme dayandığı görülmektedir. Her ikisinde de eğitim sürecinin merkezinde öğrencinin bulunduğu demokratik bir anlayışa sahip olan ve öğrencinin öğrenme-öğretme sürecine aktif katılımı esas alan bu süreçte, öğretmen öğrencilere rehberlik etmektedir. Bu ortak özelliklerinden yola çıkılarak, ilerlemeci ve yeniden kurmacı eğitim felsefeleri çağdaş eğitim felsefeleri olarak adlandırılmıştır (Ornstein ve Hunkins, 1998).

Ediger'e (2000) göre öğretmen adayları her zaman belirli bir eğitim felsefesi çerçevesinde yetiştirilmeseler de aldıkları eğitim, bazı temel görüş ve inançlarını etkiler. Gerek kontrol odağı inançları ve gerekse eğitim felsefelerine ilişkin bakış açıları öğretmenlerin tüm eğitim etkinliklerinde önemli bir role sahip olduğu düşünülmelidir. Bu görüş ve inançların gelişiminde, alınan eğitim, yaşama bakış, ev ve okul ortamı gibi değişkenlerin etkisi de vardır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde öğretmenlerin eğitime ilişkin görüş ve inançları tabi olarak eğitim uygulamalarını etkilediği söylenebilir (Doğanay ve Sarı, 2003). Bu çalışmada, öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve sahip oldukları eğitim felsefeleri arasındaki ilişki araştırılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

- Öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefeleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefeleri sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefeleri öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşmakta mıdır?
- Öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefeleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefeleri arasındaki ilişkiyi inceleyen korelasyonel desende tasarlanmıştır. Korelasyonel araştırma deseni ya kestirim araştırmalarında ya da ilişki araştırmalarında uygulanır. Korelasyonel araştırmalar, korelasyonel istatistikleri kullanarak değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koyma amacıyla olan çalış-

maları kapsar (Balci, 2011). Araştırma aynı zamanda, öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefelerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemiş olmasından dolayı tarama modelindedir. Tarama modeli insanların tutumları, inanışları, değerleri, alışkanlıkları, düşünceleri gibi bilgi türlerini belirlemede kullanılan bir araştırma modelidir (McMillan ve Schumacher, 2001).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ege Üniversitesi'nde 2013-2014 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan 1932 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Örneklemi ise uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 273 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Uygun örnekleme yöntemi zaman, para, iş gücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabılır ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011).

■ Tablo 1'de katılımcıların cinsiyet, sınıf düzeyi ve öğrenim görülen bölüm değişkenlerine göre frekans dağılımı verilmiştir.

■ Tablo 1'de görüldüğü üzere örneklemdaki üniversite öğrencilerinin %66.7'si kadın, %33.3'ü erkek, %17.2'si birinci sınıf, %11.4'ü ikinci sınıf, %32.6'sı üçüncü sınıf, %38.8'i dördüncü sınıftır. Aynı zamanda öğrencilerin %34.4'ü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, %4.4'ü Eğitim Bilimleri, %46.5'i İlköğretim Bölümü, %2.6'sı Güzel Sanatlar Bölümü ve %12.1'i Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Felsefi Tercih Değerlendirme Ölçeği

Öğretmen adaylarının benimsedikleri eğitim felsefelerini tespit etmek amacıyla Çetin, İlhan ve Arslan (2012) tarafından

geliştirilen Felsefi Tercih Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Kesinlikle Katılıyorum'dan (5) Kesinlikle Katılmıyorum'a (1) doğru 5'li Likert tipinde kurgulanan ölçekte, 39 madde yer almaktadır. İki faktörlü olan ölçekte açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık eğitim felsefelerini yansıtan 17 maddenin toplandığı birinci faktörün, toplam varyansın %22.91'ini açıkladığı belirlenmiştir. Bu faktör, Çağdaş Eğitim Felsefesi (ÇEF) olarak adlandırılmıştır. Daimicilik ve esasicilik eğitim felsefelerini yansıtan 22 maddenin toplandığı ikinci faktörün ise toplam varyansın %12.77'sini açıkladığı tespit edilmiştir. Bu faktör, Geleneksel Eğitim Felsefesi (GEF) olarak adlandırılmıştır. Bu çalışmada iç tutarlılık katsayıları, ÇEF alt ölçeği için .90 ve GEF alt ölçeği için .86 olarak hesaplanmıştır.

Kontrol Odağı Ölçeği

Kontrol odağının ölçülmesinde Dağ'ın (2002) üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliğini test ederek geliştirdiği 47 maddeden oluşan Kontrol Odağı Ölçeği kullanılmıştır. Rotter'in iç-dış kontrol Odağı ölçeği ilk kez 1991'de Türkçe'ye uyarlanmış ve geçerlik güvenilirliği Dağ tarafından yapılmıştır. Bu ölçeğin hem orijinalinden kaynaklanan hem de her maddenin iki seçeneqli cevaba zorlandığı yapısının, her iki seçeneğinin de deneğin düşünce yapısına uymaması gibi yakınmalara yol açtığı pek çok araştırmacı tarafından belirtilmiştir. Bu gereksinimlerden yola çıkan Dağ 2002 yılında, daha önce uyarladığı ölçeğin madde havuzundan da yararlanarak yeni bir madde havuzu oluşturmuş ve likert formatından yeni bir ölçek geliştirmiştir. Bu ölçek 47 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin bu hali ile yapılan değerlendirme sonucu Cronbach alfa tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Faktör analizi sonucunda beş faktör öne çıkmıştır, bunlar kişisel kontrol, şansa inanma, çabalamanın anlamsızlığı, kadercilik ve adil olmayan dünya inancı-

■ **Tablo 1.** Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına ilişkin demografik bilgiler.

Değişken	Özellik	N	%
Cinsiyet	Kadın	182	66.7
	Erkek	91	33.3
	Toplam	273	100.0
Sınıf düzeyi	Birinci sınıf	47	17.2
	İkinci sınıf	31	11.4
	Üçüncü sınıf	89	32.6
	Dördüncü sınıf	106	38.8
	Toplam	273	100.0
Öğrenim görülen bölüm	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	94	34.4
	Eğitim Bilimleri	12	4.4
	İlköğretim Bölümü	127	46.5
	Güzel Sanatlar Bölümü	7	2.6
	Türkçe Eğitimi	33	12.1
	Toplam	273	100.0

dır. Ölçeğin alt ölçeklerinin test tekrar test güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla, .83, .81, .61, .89 ve .74 olarak bulunmuştur. Derecelendirme beşli likert formundadır; 1 hiç uygun değil, 2 pek uygun değil, 3 uygun, 4 oldukça uygun, 5 tamamen uygun anlamına gelmektedir. Ölçeğin 25 maddesi düz, 22 maddesi ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 47, en yüksek puan 235'tir. Puanlardaki yükselme dış kontrol odağı inancını, puanlardaki düşme ise iç kontrol odağına yönelimi göstermektedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde kesme noktası bulunmamaktadır. Bu çalışmada kontrol odağı ölçeğinin güvenilirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 17.00 paket programıyla (SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) analiz edilmiştir. Sonuçların yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır. Öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefelerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve bölümlerine farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız örneklem için t testi, tek yönlü ANOVA, Kruskal-Wallis testi ve öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefeleri arasındaki ilişkiyi incelemek için ise Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefelerini belirlemek üzere uygulanan ölçme aracı sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiştir.

■ Tablo 2'deki veriler göz önüne alındığında, cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının çağdaş ve geleneksel eği-

tim felsefesi, çabalamanın anlamsızlığı, kadercilik ve adil olmayan dünya inancı puanları arasında anlamlı fark varken ($p \leq .05$), şansa inanma ve kişisel kontrol puanları arasında anlamlı fark yoktur. Kadın öğretmen adaylarının çağdaş eğitim felsefesi ve kadercilik puanları erkek öğretmen adaylarının puanlarından daha yüksektir. Erkek öğretmen adaylarının geleneksel eğitim felsefesi, çabalamanın anlamsızlığı ve adil olmayan dünya inancı puanları kadın öğretmen adaylarının puanlarından daha yüksektir.

■ Tablo 3'teki veriler göz önüne alındığında, sınıf düzeyi değişkenine göre öğretmen adaylarının geleneksel eğitim felsefesi hariç diğer puanları arasında fark yoktur ($p \leq .05$). Ancak geleneksel ve çağdaş eğitim felsefeleri için Levene Testleri incelendiğinde anlamlılık değerlerinin .05'ten küçük oldukları görülmüştür. Bu yüzden bu puanların sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için non parametrik bir test olan Kruskal-Wallis testi yapılmıştır.

■ Tablo 4'teki veriler göz önüne alındığında, sınıf düzeyi değişkenine göre öğretmen adaylarının geleneksel ve çağdaş eğitim felsefesi puanları farklılaşmaktadır ($p \leq .05$). Dördüncü sınıf öğretmen adaylarının çağdaş eğitim felsefesi sıra ortalamaları en yüksek iken, üçüncü sınıf öğretmen adaylarının geleneksel eğitim felsefesi sıra ortalamaları en yüksektir.

■ Tablo 5'teki veriler göz önüne alındığında, bölüm değişkenine göre öğretmen adaylarının geleneksel ve çağdaş eğitim felsefesi ve adil olmayan dünya inancı puanları farklılaşmaktadır ($p \leq .05$). Güzel sanatlar bölümü öğretmen adaylarının adil olmayan dünya inancı ve geleneksel eğitim felsefesi sıra ortalamaları, eğitim bilimleri öğretmen adaylarının çağdaş eğitim felsefesi sıra ortalamaları en yüksektir.

■ **Tablo 2.** Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre felsefi tercih değerlendirme ve kontrol odağı ölçeklerinden aldıkları puanlara uygulanan bağımsız örneklem için t testi sonuçları.

	Cinsiyet	N	%	s.d.	T	p
Çağdaş eğitim felsefesi	Kadın	182	72.30	11.71	3.06	.00
	Erkek	91	67.89	10.26		
Geleneksel eğitim felsefesi	Kadın	182	56.26	11.81	-2.88	.00
	Erkek	91	60.58	11.50		
Şansa inanma	Kadın	182	31.61	5.43	1.03	.30
	Erkek	91	30.90	5.16		
Çabalama anlamsızlığı	Kadın	182	23.73	6.18	-2.31	.02
	Erkek	91	25.53	5.90		
Kadercilik	Kadın	182	9.86	2.53	2.75	.01
	Erkek	91	8.99	2.31		
Adil olmayan dünya inancı	Kadın	182	12.21	3.58	-2.02	.05
	Erkek	91	13.15	3.73		
Kişisel kontrol	Kadın	182	48.99	6.66	-1.55	.12
	Erkek	91	50.31	6.45		

■ **Tablo 3.** Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre felsefi tercih değerlendirme ve kontrol odağı ölçeklerinden aldıkları puanlara uygulanan tek yönlü ANOVA testi sonucu.

		Kareler toplamı	s.d.	Kareler ortalaması	F	Sig.
Çağdaş eğitim felsefesi	Gruplar arası	893.69	3	297.90	2.318	.08
	Gruplar içi	34.570.56	269	128.52		
	Toplam	35.464.25	272			
Geleneksel eğitim felsefesi	Gruplar arası	2924.88	3	974.96	7.421	.00
	Gruplar içi	35.342.49	269	131.39		
	Toplam	38.267.37	272			
Şansa inanma	Gruplar arası	74.43	3	24.81	.867	.46
	Gruplar içi	7701.46	269	28.63		
	Toplam	7775.89	272			
Çabalama anlamsızlığı	Gruplar arası	46.34	3	15.45	.408	.75
	Gruplar içi	10.185.65	269	37.87		
	Toplam	10.231.99	272			
Kadercilik	Gruplar arası	10.97	3	3.66	.588	.62
	Gruplar içi	1672.03	269	6.22		
	Toplam	1683.00	272			
Adil olmayan dünya inancı	Gruplar arası	44.51	3	14.84	1.114	.34
	Gruplar içi	3581.53	269	13.31		
	Toplam	3626.04	272			
Kişisel kontrol	Gruplar arası	263.73	3	87.91	2.036	.11
	Gruplar içi	11.615.27	269	43.18		
	Toplam	11.879.00	272			

Öğretmen adaylarının felsefi tercih değerlendirme ve kontrol odağı ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki yoktur.

Tartışma ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre; cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının çağdaş ve geleneksel eğitim felsefesi anlayışlarının, çabalamanın anlamsızlığı, kadercilik ve adil olmayan dünya inancı puanları arasında anlamlı fark varken, şansa

inanma ve kişisel kontrol puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çetin, İlhan ve Arslan (2012), cinsiyetin öğretmen adaylarının benimsedikleri eğitim felsefeleri üzerinde etkili bir değişken olmadığını belirtmişlerdir. Doğanay ve Sarı (2003) ilköğretim öğretmenlerinin, Karadağ, Baloğlu ve Kaya (2009) okul yöneticilerinin, Çağırğan Gülten ve Karaduman (2010) matematik öğretmen adaylarının cinsiyetlerinin tercih ettikleri eğitim felsefesi üzerinde etkili olmadığını öne sürmektedirler. Yalçın, Tetik ve Açıköz (2010) yükseko-

■ **Tablo 4.** Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre geleneksel ve çağdaş eğitim felsefesi puanlarına uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucu.

	Sınıf düzeyi	N	Sıra ortalaması	s.d.	X ²	p
Çağdaş eğitim felsefesi	Birinci Sınıf	47	147.34	3	8.83	.03
	İkinci Sınıf	31	128.31			
	Üçüncü Sınıf	89	118.89			
	Dördüncü Sınıf	106	150.17			
Geleneksel eğitim felsefesi	Birinci Sınıf	47	149.99	3	23.11	.00
	İkinci Sınıf	31	148.47			
	Üçüncü Sınıf	89	159.91			
	Dördüncü Sınıf	106	108.65			

■ **Tablo 5.** Öğretmen adaylarının bölümlerine göre felsefi tercih değerlendirme ve kontrol odağı ölççeklerinden aldıkları puanlara uygulanan Kruskal-Wallis testi sonucu.

	Bölüm	N	Sıra ortalaması	s.d.	X ²	p
Çağdaş eğitim felsefesi	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	94	113.23	4	22.44	.00
	Eğitim Bilimleri	12	149.67			
	İlköğretim Bölümü	127	158.92			
	Güzel Sanatlar Bölümü	7	83.07			
	Türkçe Eğitimi	33	127.18			
Geleneksel eğitim felsefesi	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	94	152.88	4	21.07	.00
	Eğitim Bilimleri	12	141.92			
	İlköğretim Bölümü	127	114.68			
	Güzel Sanatlar Bölümü	7	187.29			
	Türkçe Eğitimi	33	165.21			
Şansa inanma	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	94	126.95	4	2.40	.66
	Eğitim Bilimleri	12	145.38			
	İlköğretim Bölümü	127	141.65			
	Güzel Sanatlar Bölümü	7	138.50			
	Türkçe Eğitimi	33	144.38			
Çabalamanın anlamsızlığı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	94	144.97	4	3.46	.49
	Eğitim Bilimleri	12	154.04			
	İlköğretim Bölümü	127	131.68			
	Güzel Sanatlar Bölümü	7	157.71			
	Türkçe Eğitimi	33	124.18			
Kadercilik	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	94	130.90	4	.97	.91
	Eğitim Bilimleri	12	142.13			
	İlköğretim Bölümü	127	139.85			
	Güzel Sanatlar Bölümü	7	148.79			
	Türkçe Eğitimi	33	139.06			
Adil olmayan dünya inancı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	94	154.59	4	10.92	.03
	Eğitim Bilimleri	12	138.33			
	İlköğretim Bölümü	127	128.54			
	Güzel Sanatlar Bölümü	7	171.29			
	Türkçe Eğitimi	33	111.70			
Kişisel kontrol	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	94	144.97	4	4.97	.29
	Eğitim Bilimleri	12	132.46			
	İlköğretim Bölümü	127	130.16			
	Güzel Sanatlar Bölümü	7	187.36			
	Türkçe Eğitimi	33	131.61			

kul öğrencilerinin denetim odağı düzeylerinde cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuştur. Durna ve Şentürk (2012) üniversite öğrencilerinin sahip olduğu denetim odaklarında cinsiyete göre farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Sınıf düzeyi değişkenine göre öğretmen adaylarının geleneksel ve çağdaş eğitim felsefesi puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Ancak, Durna ve Şentürk (2012) üniversite öğrencilerinin sahip olduğu denetim odaklarında sınıfa göre farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak, Çetin, İlhan ve Arslan (2012) sınıf düzeyinin öğretmen adaylarının geleneksel

ve çağdaş eğitim felsefelerini benimseme düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu belirlemiştir.

Bölüm değişkenine göre öğretmen adaylarının geleneksel ve çağdaş eğitim felsefesi ve adil olmayan dünya inancı puanları güzel sanatlar bölümü lehine anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Benzer olarak, Çetin, İlhan ve Arslan (2012), anabilim dalı değişkeninin öğretmen adaylarının geleneksel ve çağdaş eğitim felsefelerini benimseme düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu belirlemiştir. Ekiz (2007), matematik öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretmen

Tablo 6. Öğretmen adaylarının felsefi tercih değerlendirme ve kontrol odağı ölçeklerinden aldıkları puanlara uygulanan Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi.

		1	2	3	4	5	6	7
Çağdaş eğitim felsefesi	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	1	-.344** .000	-.094 .123	-.270** .000	.165** .006	-.209** .001	-.320** .000
Geleneksel eğitim felsefesi	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)		1	.230** .000	.369** .000	.166** .006	.387** .000	-.005 .928
Şansa inanma	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)			1	.348** .000	.086 .156	.336** .000	.184** .002
Çabalama anlamsızlığı	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)				1	.146* .016	.567** .000	.162** .007
Kadercilik	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)					1	.172** .004	-.085 .163
Adil olmayan dünya inancı	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)						1	.235** .000
Kişisel kontrol	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)							1

adaylarına göre daimicilik eğitim felsefesini daha fazla benimzedikleri sonucuna ulaşmıştır. Duman (2008), öğretmen adaylarının daimici eğitim felsefesini benimseme düzeylerinde ana-bilim dalı değişkeni açısından anlamlı fark bulmuştur. Geçici (2000) öğretmenlerin benimsedikleri eğitim felsefelerinin branşlarına göre farklılaştığını tespit etmiştir. Durna ve Şentürk (2012) üniversite öğrencilerinin sahip olduğu denetim odaklarında fakülte/bölüme göre farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adaylarının felsefi tercih değerlendirme ve kontrol odağı ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yine benzer bir sonuç olarak Duman ve Ulubey (2008) öğretmen adaylarının benimsedikleri eğitim felsefeleri ile teknoloji kullanımı arasında anlamlı bir ilişki tespit etmemiştir. Aksine, Akbağ, Sayiner ve Sözen (2005) üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri ile denetim odakları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu bulmuştur.

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının felsefi tercih değerlendirme ve kontrol odağı ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır, bu değişkenlerle ilişkili olabilecek diğer unsurların neler olabileceği araştırılabilir. Araştırma sonucunda cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının çağdaş ve geleneksel eğitim felsefesi, çabalamanın anlamsızlığı, kadercilik ve adil olmayan dünya inancı puanları arasında anlamlı fark varken, şansa inanma ve kişisel kontrol puanları arasında anlamlı fark yoktur. Sınıf düzeyi değişkenine göre öğretmen adaylarının geleneksel ve çağdaş eğitim felsefesi puanları farklılaşmaktadır. Bölüm değişkenine göre öğretmen adaylarının geleneksel ve çağdaş eğitim felsefesi ve

adil olmayan dünya inancı puanları farklılaşmaktadır. Oluşan farkların nedenlerini ortaya çıkarmaya yönelik araştırmalar yapılabilir.

Eğitim sisteminin en önemli öğelerinden biri öğretmen adaylarıdır. Çünkü öğretmen adayları nitelikli bir şekilde yetiştirildiklerinde, öğretmen olduklarında da nitelikli eğitimler gerçekleştirebilirler. Yönettiği sınıfı tanımayan ve yorumlamayan öğretmenlerin etkili bir eğitim-öğretim yapmaları mümkün değildir. Öğretmen adaylarının gerek kontrol odağı inançları ve gerekse eğitim felsefelerine ilişkin bakış açıları farklı araştırma yöntemleri ve örneklerle incelenebilir ve elde edilen sonuçlara göre eğitim-öğretim faaliyetleri yapılabilir ve eğitim politikaları oluşturulabilir.

Kaynaklar

- Akbağ, M., Sayiner, B. ve Sözen, D. (2005). Üniversite öğrencilerinde stres düzeyi, denetim odağı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişki üzerine bir inceleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21, 59–74.
- Anderson, C. R. (1977). Locus of control, coping behaviors and performance in a stress setting: A longitudinal study. *Journal of Applied Psychology*, 62(4), 446–451.
- Balcı, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karaduman, G. B. ve Gülten, D. Ç. (2010). *İlköğretim matematik öğretmen adaylarının eğitim sürecindeki felsefi tercihleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları*. International Congress on New Trends in Education and Their Implications (ICONTE), November 11–13, 2010, Antalya, Turkey, 338–343.

- Çetin, B., İlhan, M. ve Arslan, S. (2012). Öğretmen adaylarının benimsedikleri eğitim felsefelerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(5), 149–170.
- Demirel, Ö. (2003). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay A. ve Sarı, M. (2003). İlköğretim öğretmenlerinin sahip oldukları eğitim felsefelerine ilişkin algıların değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(3), 321–337.
- Duman, B. (2008). Öğrencilerin benimsedikleri eğitim felsefeleriyle kullandıkları öğrenme strateji ve öğrenme stillerinin karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 203–224.
- Duman, B. ve Ulubey, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının benimsedikleri eğitim felsefelerinin öğretim teknolojilerini ve interneti kullanma düzeylerine etkisi ile ilgili görüşleri. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 95–114.
- Durna, U. ve Şentürk, F. (2012). Üniversite öğrencilerinin denetim odaklarını çeşitli değişkenler yardımıyla tespit etmeye yönelik bir çalışma. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 37–48.
- Ekiz, D. (2007). Öğretmen adaylarının eğitim felsefesi akımları hakkında görüşlerinin farklı programlar açısından incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 1–12.
- Ergün, M. (1996). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Ocak.
- Geçici, S. (2000). *İlköğretim öğretmenlerinin eğitim anlayışları (Uşak ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Hammer, T., and Vardi, Y. (1981). Locus of control and career self-management among non supervisory employees in industry settings. *Journal of Vocational Behaviour*, 18(1), 13–29.
- Karadağ, E., Baloğlu, N. ve Kaya, S. (2009). Okul yöneticilerinin eğitim felsefesi akımlarını benimseme düzeylerine ilişkin ampirik bir çalışma. *Kayı - Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi*, 12, 181–200.
- Kazu, H. (2002). Eğitim ve felsefe, M. Taşpınar (Ed.) *Öğretmenlik mesleği* (s. 64–82). Elazığ: Elazığ Üniversite Kitabevi.
- McMillan, J. H., and Schumacher, S. (2001). *Research in education. A conceptual introduction* (5th ed.). New York: Addison Wesley Longman.
- Ornstein, A., and Lewin, D. U. (2006). *Foundations of education*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80(1), 1–28.
- Silvester, J., Anderson-Gough, F. M., Anderson, N. R., and Mohamed, A. R. (2002). Locus of control, attributions and impression management in the selection interview. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 75(1), 59–76.
- Sönmez, V. (2006). Eğitimin felsefi temelleri, V. Sönmez (Ed.) *Eğitim bilimine giriş* (s. 74). Ankara: Anı.
- Sözer, E. (2004). Eğitimin felsefi temelleri, E. Sözer (Ed.) *Öğretmenlik mesleğine giriş* (s. 89). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Spector, P. (1988). Development of the work locus of control scale. *Journal of Occupational Psychology*, 61(4), 335–340.
- Wiles, J., and Bondi, J. (2002). *Curriculum development*. Ohio: Upper Saddle River.
- Yalçın, B., Tetik, S. ve Açıkgöz, A. (2010). Yükseköğretim öğrencilerinin problem çözme becerisi algıları ile kontrol odağı düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 19–27.